

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN THỊ MINH THU

VĂN HÓA GIÁO DỤC TRONG NHÀ TRƯỜNG
QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN VIỆT NAM HIỆN NAY

(Nghiên cứu trường hợp Học viện Kỹ thuật Quân sự,
Học viện Chính trị - Bộ Quốc phòng, Trường Sĩ quan
Pháo binh)

Ngành: Văn hoá học
Mã số: 9229040

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ

HÀ NỘI - 2025

Công trình được hoàn thành tại
Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Người hướng dẫn khoa học: **1. PGS. TS. Lê Thị Bích Thủy**

2. TS. Nguyễn Thị Thu Hoài

Phản biện 1: **PGS.TS. Đinh Công Tuấn**
Trường Đại học Văn hóa Hà Nội

Phản biện 2: **PGS.TS. Nguyễn Thị Song Hà**
Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam

Phản biện 3: **TS. Đậu Tuấn Nam**
Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Luận án được bảo vệ trước Hội đồng đánh giá luận án cấp Học
viện tại Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh
Vào hồi 14 giờ 00 ngày 16 tháng 12 năm 2025

Có thể đọc luận án tại Thư viện Quốc gia
và Thư viện Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Giáo dục là trụ cột phát triển quốc gia, nền tảng tương lai của dân tộc. Trong lĩnh vực quân sự, giáo dục có ý nghĩa chiến lược vì *“chất lượng đào tạo của nhà trường là khả năng sẵn sàng chiến đấu của đơn vị”*, là sức mạnh để bảo vệ Tổ quốc từ sớm, từ xa; trực tiếp đào tạo đội ngũ cán bộ, sĩ quan vừa “hồng” vừa “chuyên”, nhằm đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ xây dựng quân đội “cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại”. Trong đó, văn hóa giáo dục là nhân tố trung tâm có chức năng định hướng giá trị, hình thành bản sắc, bồi dưỡng nhân cách “Bộ đội cụ Hồ”, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo và hướng tới phát triển bền vững nền giáo dục quân sự. Tuy nhiên, trước tác động mạnh mẽ của toàn cầu hóa, cách mạng công nghiệp 4.0 và những biến chuyển của đời sống xã hội, văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội đang đứng trước nhiều thách thức. Do đó, nghiên cứu văn hóa giáo dục quân đội giúp nhận diện, phân tích và đề xuất giải pháp phát triển văn hóa giáo dục quân đội, bảo đảm vừa kế thừa bản sắc dân tộc - quân sự, vừa đáp ứng yêu cầu hiện đại hóa giáo dục, tiếp thu tinh hoa giáo dục tiên tiến trên thế giới.

Nhà trường quân đội là tổ chức quân sự - sư phạm đặc thù, vừa mang đặc điểm của một đơn vị quân đội, vừa là trung tâm giáo dục, đào tạo, nghiên cứu khoa học. Tính chất đặc thù trong tổ chức, hoạt động giáo dục cùng với nhiệm vụ xây dựng quân đội, bảo vệ Tổ quốc đã tạo nên nét khác biệt của văn hóa giáo dục quân sự. Bên cạnh đó, trải qua quá trình xây dựng và trưởng thành, mỗi nhà trường quân đội đã tạo nên truyền thống và giá trị riêng. Các giá trị này tạo nên mảng màu đa dạng trong bức tranh văn hóa giáo dục quân sự có tính thống nhất cao.

Việc nghiên cứu đề tài *“Văn hóa giáo dục trong nhà trường Quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay (Nghiên cứu trường hợp Học viện Kỹ thuật Quân sự, Học viện Chính trị - Bộ Quốc phòng và Trường Sĩ quan Pháo binh)”* là yêu cầu khách quan, có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc. Kết quả nghiên cứu giúp làm rõ đặc thù của văn hóa giáo dục trong môi trường quân đội, đồng thời góp phần trực tiếp vào sự nghiệp xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam “cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại”.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

2.1. Mục đích nghiên cứu

Trên cơ sở làm rõ những vấn đề lý luận về văn hóa giáo dục và văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội, luận án nhận diện bối cảnh, thực trạng của văn hoá giáo dục trong nhà trường quân đội hiện nay từ góc độ văn hóa học, qua đó bàn luận những vấn đề đặt ra và khuyến nghị giải pháp phát triển văn hoá giáo dục quân sự giàu bản sắc, nhân văn, hiện đại, phát triển bền vững.

2.1. Nhiệm vụ nghiên cứu

Để đạt được mục đích trên, luận án thực hiện các nhiệm vụ sau:

- Tổng quan tình hình nghiên cứu liên quan đến văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội; Làm rõ những vấn đề lý luận về văn hoá giáo dục trong nhà trường quân đội từ góc nhìn văn hóa học (khái niệm công cụ, cấu trúc, vai trò; lý thuyết và quan điểm nghiên cứu; khung phân tích của luận án);

- Khái quát địa bàn nghiên cứu và nhận diện bối cảnh tác động đến văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội;

- Khảo sát thực trạng tại ba nhà trường theo 4 thành tố của văn hóa giáo dục; phân tích tính phổ quát và đặc thù giữa các loại hình nhà trường có chức năng, nhiệm vụ đào tạo khác nhau.

- Bàn luận về những vấn đề đặt ra và khuyến nghị giải pháp phát triển văn hoá giáo dục trong nhà trường quân đội giàu bản sắc, hiện đại, nhân văn và phát triển bền vững.

3. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu

3.1. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của luận án là văn hoá giáo dục trong nhà trường quân đội hiện nay, tiếp cận từ góc độ văn hoá học.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

- *Khách thể nghiên cứu:* Luận án tiến hành nghiên cứu trên các nhóm khách thể chính là giảng viên, cán bộ quản lý học viên và học viên tại ba nhà trường Học viện Kỹ thuật Quân sự, Học viện Chính trị - Bộ Quốc phòng và Trường Sĩ quan Pháo binh.

- *Nội dung nghiên cứu:* Văn hoá giáo dục trong nhà trường quân đội qua 4 yếu tố: thang bậc giá trị, nhân cách văn hóa, thực hành văn hóa và yếu tố ngoại hiện.

- *Địa bàn nghiên cứu:* Luận án lựa chọn khảo sát thực tiễn tại ba nhà trường: Học viện Kỹ thuật quân sự, Học viện Chính trị và Trường sĩ quan Pháo binh.

- *Thời gian nghiên cứu*: Luận án tập trung khảo sát và phân tích số liệu từ năm 2020 đến năm 2025

4. Cơ sở phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu

4.1. Cơ sở phương pháp luận

Luận án được thực hiện dựa trên cơ sở phương pháp luận là chủ nghĩa duy vật biện chứng và chủ nghĩa duy vật lịch sử; quan điểm macxit, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm của Đảng về văn hóa, về giáo dục, về xây dựng quân đội cách mạng.

4.2. Cách tiếp cận và phương pháp nghiên cứu

- Cách tiếp cận: Luận án sử dụng cách tiếp cận liên ngành, kết hợp văn hóa học với các chuyên ngành như giáo dục học quân sự, quản lý giáo dục, tâm lý học quân sự, xã hội học.

- Phương pháp nghiên cứu: Luận án sử dụng kết hợp các phương pháp nghiên cứu sau: Phương pháp phân tích - tổng hợp, phương pháp so sánh - đối chiếu, phương pháp điều tra xã hội học...

5. Ý nghĩa lý luận và thực tiễn của luận án

Về lý luận: Luận án góp phần bổ sung, làm rõ một số vấn đề lý luận văn hóa học trong lĩnh vực giáo dục quân sự, qua đó đóng góp vào kho tàng lý luận về văn hóa tổ chức giáo dục và văn hóa quân sự.

Về thực tiễn: Luận án góp phần nhận diện thực trạng và những vấn đề đặt ra đối với văn hoá giáo dục trong nhà trường quân đội hiện nay. Kết quả nghiên cứu của luận án có thể sử dụng làm tài liệu tham khảo cho học viên, giảng viên, cán bộ quản lý giáo dục, các nhà nghiên cứu về văn hóa và giáo dục quân sự. Bên cạnh đó, luận án cung cấp luận cứ khoa học cho lãnh đạo, chỉ huy các cơ sở giáo dục, cơ quan chức năng của Bộ Quốc phòng, Quân ủy trung ương đề ra chủ trương, biện pháp góp phần nâng cao chất lượng giáo dục - đào tạo, phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao đáp ứng nhiệm vụ xây dựng QĐNDVN trong thời kỳ mới.

6. Đóng góp mới của luận án

- Luận án là công trình nghiên cứu hệ thống, chuyên biệt về văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội từ góc độ văn hóa học. Luận án làm sáng tỏ khái niệm, cấu trúc, vai trò của văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội, đề xuất khung phân tích mới trên cơ sở kế thừa, phát huy kết quả nghiên cứu trước đây.

- Sử dụng cách tiếp cận liên ngành kết hợp với nhiều phương pháp nghiên cứu, luận án nhận diện bối cảnh, thực trạng thông qua

nghiên cứu thực tiễn về văn hóa giáo dục tại ba nhà trường được lựa chọn. Luận án góp phần làm rõ đặc thù của văn hóa giáo dục trong môi trường sư phạm quân sự và chỉ ra tính thống nhất trong đa dạng của văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội hiện nay.

- Luận án phân tích, bàn luận những vấn đề đặt ra và khuyến nghị giải pháp phát triển văn hóa giáo dục quân sự nhân văn, bền vững, phù hợp với mục tiêu xây dựng nhà trường quân đội thông minh, chính quy, mẫu mực, hiện đại.

7. Kết cấu của luận án

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo và phụ lục, luận án được kết cấu gồm 4 chương, 12 tiết.

CHƯƠNG 1

TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU VÀ CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ VĂN HÓA GIÁO DỤC TRONG NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN VIỆT NAM

1.1. TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN

1.1.1. Tình hình nghiên cứu văn hóa giáo dục và văn hóa giáo dục trong nhà trường

Từ cuối thế kỷ XX, văn hóa giáo dục như một lĩnh vực nghiên cứu độc lập đã phát triển nở rộ, thu hút các học giả từ nhiều lĩnh vực. Các nghiên cứu đã tạo dựng nền tảng lý luận vững chắc thông qua những mô hình và lý thuyết được triển khai nhằm khẳng định tính chất đa chiều và giá trị của văn hóa giáo dục. Nhiều nghiên cứu nhấn mạnh vai trò cốt lõi của văn hóa trong việc tạo dựng môi trường học tập hiệu quả, phát triển con người toàn diện, đề cao bản sắc văn hóa trong giáo dục với thích ứng toàn cầu coi đó là con đường phát triển bền vững cho các nền giáo dục đương đại.

1.1.2. Tình hình nghiên cứu liên quan đến văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội

Những công trình liên quan đã phần nào chạm tới những khía cạnh của văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội: từ hệ giá trị đến văn hóa sư phạm và môi trường giáo dục đặc thù. Nhiều công

trình khẳng định tầm quan trọng của văn hóa trong giáo dục quân sự, nhấn mạnh yêu cầu xây dựng môi trường văn hóa sư phạm quân sự giàu bản sắc, tiên tiến, hiện đại nhằm bồi dưỡng phẩm chất, đạo đức, năng lực toàn diện cho cán bộ, giảng viên, học viên.

1.1.3. Đánh giá chung và những vấn đề cần tiếp tục nghiên cứu

Hiện nay, các công trình nghiên cứu mới dừng lại ở từng khía cạnh riêng lẻ, chưa có nghiên cứu nào đi sâu phân tích toàn diện và hệ thống về văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội dưới góc độ văn hóa học. Đây là khoảng trống về cả lý luận và thực tiễn để luận án tiếp tục nghiên cứu chuyên sâu.

1.2. CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ VĂN HÓA GIÁO DỤC TRONG NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI

1.2.1. Khái niệm văn hóa giáo dục

Kế thừa và tiếp thu quan điểm của các nhà nghiên cứu, nghiên cứu sinh quan niệm: *Văn hóa giáo dục là hệ thống các giá trị, hình mẫu nhân cách, thực hành văn hóa và yếu tố ngoại hiện được sáng tạo, tích lũy, chia sẻ trong quá trình giáo dục, chi phối và định hướng hoạt động giáo dục nhằm đạt tới các mục tiêu phát triển con người, thúc đẩy sự phát triển nhân văn và bền vững của xã hội.*

1.2.2. Quan niệm văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội

1.2.2.1. Khái niệm văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội

Trên cơ sở khái niệm công cụ về văn hóa giáo dục kết hợp với đặc điểm nhà trường quân đội, luận án quan niệm:

Văn hóa giáo dục trong nhà trường Quân đội nhân dân Việt Nam là hệ thống các giá trị, nhân cách văn hóa, thực hành văn hóa và yếu tố ngoại hiện được sáng tạo, tích lũy, chia sẻ trong quá trình giáo dục quân sự, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục - đào tạo, phát triển nhân cách quân nhân và thúc đẩy nền giáo dục quân sự phát triển nhân văn, bền vững.

1.2.2.2. Cấu trúc của văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội

Vận dụng lý thuyết cấu trúc - chức năng kết hợp với mô hình văn hóa “củ hành tây” của Geert Hofstede, luận án phân chia cấu trúc

của văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội thành 4 thành tố: (1) thang bậc giá trị văn hóa; (2) nhân cách văn hóa; (3) thực hành văn hóa; (4) yếu tố ngoại hiện. Các thành tố này liên kết với nhau tạo nên diện mạo và sắc thái riêng của nhà trường quân đội, đồng thời đóng góp vào truyền thống chung của văn hóa quân sự Việt Nam.

1.2.3.3. Vai trò của văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội

Văn hóa giáo dục là động lực nội sinh góp phần nâng cao chất lượng giáo dục - đào tạo, thúc đẩy phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao trong quân đội.

Văn hóa giáo dục là cầu nối giữa quá khứ - hiện tại - tương lai.

Văn hóa giáo dục là nền tảng phát triển bền vững nền giáo dục quân sự.

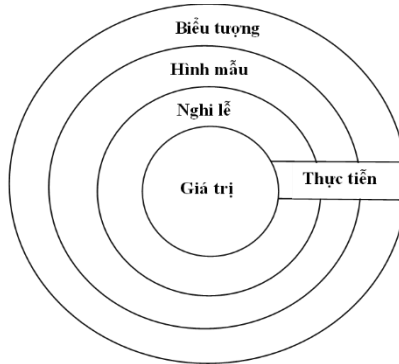
1.2.3. Các lý thuyết và quan điểm trong luận án

1.2.3.1. Lý thuyết cấu trúc - chức năng

Luận án vận dụng lý thuyết cấu trúc - chức năng để nghiên cứu tính hệ thống, các thành tố cấu thành và vai trò của văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội. Quan điểm của Merton giúp nhận diện và giải mã hiện tượng văn hóa chính thức và ngầm ẩn trong nhà trường quân đội.

1.2.3.2. Quan điểm của Greert Hofstede về văn hóa và mô hình văn hóa “củ hành tây”

Geert Hofstede ví văn hoá như một hệ điều hành hay phần mềm được lập trình vào tư duy của con người giúp phân biệt nhóm người này với nhóm người khác. Ông đề xuất mô hình văn hóa “củ hành tây” để mô tả cấu trúc nhiều tầng lớp của văn hóa.

Hình 1.1. Sơ đồ “củ hành tây”: Biểu hiện của văn hóa ở các cấp độ

Mô hình văn hóa củ hành của Hofstede giúp luận án nhận diện văn hóa giáo dục quân sự một cách toàn diện, đồng thời đi sâu vào bản chất không chỉ dừng ở các hiện tượng bề mặt. Kết hợp lý thuyết cấu trúc - chức năng, luận án cho rằng mỗi yếu tố văn hóa đều có vai trò nhất định trong việc đáp ứng nhu cầu và duy trì sự ổn định của môi trường giáo dục quân sự.

1.2.3.3. Quan điểm của Đảng, Quân đội về văn hóa, giáo dục - đào tạo

* *Quan điểm của Đảng về văn hóa:* Văn hóa là sức mạnh nội sinh, “nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu, vừa là động lực thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội”. Mục tiêu chiến lược của công tác văn hóa là xây dựng và phát triển “nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc”; trọng tâm là xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện.

* *Quan điểm của Đảng về giáo dục - đào tạo:* Giáo dục và đào tạo là quốc sách hàng đầu, phát triển giáo dục và đào tạo giữ vai trò then chốt trong sự nghiệp phát triển đất nước; Giáo dục hướng tới phát triển con người toàn diện; Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục, hướng đến hội nhập và hiện đại hóa

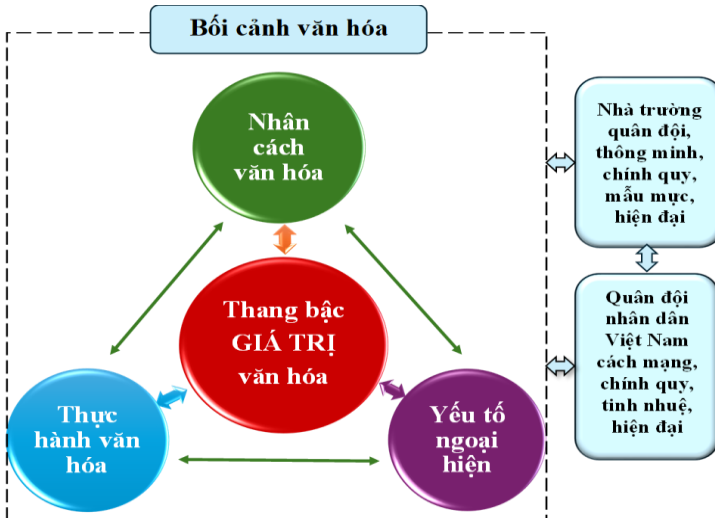
* *Quan điểm của Quân đội về giáo dục và đào tạo:*

Giáo dục và đào tạo là nhiệm vụ chính trị trọng tâm, quan trọng hàng đầu của cấp ủy, chỉ huy các cấp. Tư tưởng chỉ đạo của nghị quyết: gắn nhà trường với chiến trường và đơn vị, gắn đào tạo với nhu cầu sử dụng cán bộ, coi chất lượng GD-ĐT của nhà trường là khả năng sẵn sàng chiến đấu của đơn vị.

Các quan điểm này tạo nên khuôn khổ thuận lợi để phát triển văn hóa giáo dục quân sự hiện đại, tiên tiến mà vẫn giữ vững định hướng xã hội chủ nghĩa và bản sắc quân đội.

1.2.4. Khung phân tích văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội

Bối cảnh văn hóa là nền tảng tác động bao trùm, chi phối sự hình thành, phát triển của văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội. Bối cảnh này bao gồm bối cảnh lịch sử, văn hóa, xã hội, tác động của toàn cầu hóa, cách mạng công nghiệp 4.0, ảnh hưởng của môi trường văn hóa quân sự.

Hình 2.2. Khung phân tích văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội

Trung tâm của khung phân tích là cấu trúc văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội. Trong đó, thang bậc giá trị là thành tố cốt

lỗi, là “phần mềm tư duy” (Hofstede) định hướng, chi phối, gắn kết các yếu tố còn lại thành một chỉnh thể thống nhất. Nhân cách văn hóa là “sản phẩm con người” do môi trường văn hóa giáo dục nhào nặn nên, đồng thời là chủ thể chứa đựng, truyền tải và phát triển văn hóa. Thực hành văn hóa là cầu nối, nơi các giá trị và nhân cách văn hóa, được hiện thực hóa trong hành vi và hoạt động sống động. Yếu tố ngoại hiện là những biểu hiện hữu hình, hữu cảm, có chức năng củng cố và truyền tải các giá trị văn hóa một cách trực quan, sinh động, giúp định danh và nhận diện văn hóa mỗi nhà trường.

Khung phân tích luận giải sự chuyển hóa từ giá trị cốt lõi của quân đội sang các biểu hiện cụ thể trong nhà trường, đồng thời gắn với mục tiêu chiến lược xây dựng nhà trường quân đội thông minh, chính quy, mẫu mực, hiện đại, góp phần xây dựng Quân đội nhân dân Việt Nam cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại.

Chương 2

KHÁI QUÁT ĐỊA BÀN NGHIÊN CỨU VÀ BỐI CẢNH VĂN HÓA GIÁO DỤC TRONG NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN VIỆT NAM HIỆN NAY

2.1. KHÁI QUÁT VỀ ĐỊA BÀN NGHIÊN CỨU

2.1.1. Khái quát về hệ thống nhà trường quân đội

Nhà trường quân đội là thiết chế kép vừa là đơn vị quân đội, vừa là cơ sở giáo dục - đào tạo, vừa chịu sự lãnh đạo, quản lý của Bộ Quốc phòng, đồng thời chịu sự chỉ đạo chuyên môn của Bộ Giáo dục và đào tạo. Do đó, trong tổ chức và hoạt động, các nhà trường quân đội có nhiều điểm đặc thù.

2.1.2. Khái quát các trường hợp nghiên cứu

2.1.2.1. Học viện Kỹ thuật Quân sự

Học viện Kỹ thuật quân sự (còn gọi là Đại học Kỹ thuật Lê Quý Đôn) ngày truyền thống là 28/10/1966, là đại học đa ngành, đa

bậc học, đặt dưới sự lãnh đạo trực tiếp của Bộ Quốc phòng. Với sứ mạng: “Đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, nghiên cứu phát triển, sản xuất chế thử, chuyển giao công nghệ tiên tiến và hội nhập quốc tế, góp phần đắc lực vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, phát triển ngành khoa học công nghệ quân sự Việt Nam”, Học viện Kỹ thuật quân sự đề ra mục tiêu đào tạo hệ quân sự là: “Sỹ quan tốt - Kỹ sư giỏi - Đảng viên mẫu mực”.

Trải qua chặng đường gần 60 năm xây dựng và phát triển, Học viện Kỹ thuật quân sự đã khẳng định vị thế là cơ sở giáo dục - đào tạo, nghiên cứu khoa học trọng điểm hàng đầu về kỹ thuật, công nghệ quân sự và công nghiệp quốc phòng của quân đội và quốc gia, xây dựng nên truyền thống: *“Đoàn kết, thống nhất, sáng tạo, chủ động khắc phục mọi khó khăn, giữ gìn ổn định, chú trọng đổi mới”* với môi trường sư phạm kỹ thuật đặc thù.

2.1.2.2. Học viện Chính trị - Bộ Quốc phòng

Học viện Chính trị (ngày truyền thống 25/10/1951) là trung tâm đào tạo, bồi dưỡng cán bộ chính trị và nghiên cứu khoa học xã hội - nhân văn quân sự hàng đầu của quân đội, trực thuộc Bộ Quốc phòng. Sứ mạng của học viện: “Đào tạo nguồn nhân lực bậc cao, bồi dưỡng nhân tài cho quân đội và quốc gia; nghiên cứu, phát triển khoa học xã hội và nhân văn quân sự, tăng cường bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, phản bác các quan điểm sai trái, thù địch, góp phần quan trọng vào sự nghiệp xây dựng quân đội vững mạnh về chính trị, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa”. Mục tiêu đào tạo đội ngũ cán bộ chính trị có đạo đức mẫu mực, có khả năng giáo dục, dẫn dắt tư tưởng - chính trị, góp phần giữ vững trận địa tư tưởng của Đảng trong quân đội.

Trải qua 74 năm xây dựng và phát triển, với giá trị văn hóa cốt lõi là “Kiên định - Sáng tạo - Kỷ cương - Chất lượng”, Học viện là nơi hội tụ, phát triển mạnh mẽ văn hóa chính trị - tư tưởng trong quân đội, đơn vị nòng cốt trong đấu tranh tư tưởng, lý luận, bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng ở quân đội.

2.1.2.3. Trường Sĩ quan Pháo binh

Trường Sĩ quan Pháo binh được thành lập ngày 18/02/1957, là đại học quân sự chuyên ngành thuộc Binh chủng Pháo binh, Bộ Quốc phòng. Sứ mạng của nhà trường là “đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ chỉ huy, cán bộ kỹ thuật Pháo binh - Tên lửa từ cấp tiểu đội đến cấp trung đoàn, phục vụ nhiệm vụ huấn luyện, sẵn sàng chiến đấu; đồng thời là trung tâm nghiên cứu khoa học Pháo binh - Tên lửa, khoa học xã hội nhân văn quân sự và tham gia hợp tác quốc tế về đào tạo Pháo binh”. Gần 70 năm xây dựng và trưởng thành, Trường Sĩ quan Pháo binh đã xây đắp nên truyền thống: *“Tự lực, tự cường, chủ động, sáng tạo, dạy tốt, học tốt, công tác tốt”*. Nhà trường đã khẳng định vị thế là trung tâm đào tạo và cung cấp nguồn nhân lực chất lượng cao cho lực lượng pháo binh và quân đội, góp phần xây dựng lực lượng pháo binh hiện đại, có sức chiến đấu cao.

2.2. BỐI CẢNH TÁC ĐỘNG ĐẾN VĂN HOÁ GIÁO DỤC TRONG NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI

2.2.1. Bối cảnh quốc tế

Cục diện thế giới hiện nay đang biến động sâu sắc, diễn biến nhanh chóng và phức tạp, đang đặt ra yêu cầu mới cho quân đội, đòi hỏi phải duy trì khả năng sẵn sàng chiến đấu cao.

Chính sách quốc phòng của Việt Nam luôn coi trọng sự vững mạnh, toàn diện của Quân đội nhân dân, tạo ra những yêu cầu khắt khe đối với giáo dục quân sự. Các nhà trường quân đội phải cung cấp một nền giáo dục toàn diện, trang bị cho học viên tư duy liên ngành, năng lực thích ứng nhanh. Các chủ thể văn hóa trong nhà trường cần tiếp cận tư duy quân sự hiện đại, kết hợp truyền thống “Bộ đội cụ Hồ” với khả năng thích ứng chiến tranh công nghệ cao.

Quá trình toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế về giáo dục góp phần hiện đại hoá giáo dục quân sự, mở rộng tầm nhìn và thang bậc giá trị hướng tới chuẩn mực chung của nhân loại. Tuy nhiên, toàn cầu hoá cũng đặt ra thách thức đòi hỏi các nhà trường quân đội cần chủ

động lựa lọc những kinh nghiệm hay và phù hợp với thực tiễn giáo dục quân sự Việt Nam.

Trong vòng xoáy của cách mạng công nghiệp, chuyển đổi số, các nhà trường quân đội chuyển đổi sang mô hình giáo dục hiện đại hướng đến chất lượng, hiệu quả giáo dục. Các nhà trường đang xây dựng “nhà trường thông minh” trên nền tảng số hóa, đồng thời điều chỉnh lại cấu trúc văn hóa giáo dục từ hệ giá trị, niềm tin đến hoạt động tổ chức, quản lý và phương thức dạy - học.

1.2.2. Bối cảnh xã hội Việt Nam đương đại

Bối cảnh kinh tế - xã hội Việt Nam đương đại tác động đến nhà trường quân đội theo cả hai chiều thuận lợi và thách thức. Về thuận lợi, nền tảng chính trị ổn định, nguồn lực kinh tế dồi dào, cơ hội giao lưu quốc tế tạo điều kiện cho sự đổi mới giáo dục và phát triển văn hóa giáo dục quân sự. Về thách thức, mặt trái kinh tế thị trường, các mối đe dọa từ an ninh phi truyền thống, sự chuyển dịch giá trị, tác động của văn hóa số và truyền thông đại chúng làm gia tăng nguy cơ phai nhạt lý tưởng, du nhập lối sống thực dụng, ảnh hưởng đến chuẩn mực và hệ giá trị quân sự truyền thống. Điều đó đặt ra yêu cầu cấp bách cho các nhà trường quân đội phải thực hiện chức năng “bộ lọc văn hóa”, vừa hấp thụ tinh hoa văn hóa nhân loại, vừa kiên quyết loại bỏ những yếu tố tiêu cực, đảm bảo sự phát triển bền vững của văn hóa giáo dục quân sự.

Bối cảnh đổi mới giáo dục và đào tạo đã và đang tác động mạnh mẽ đến văn hóa giáo dục quân đội. Văn hóa giáo dục truyền thống đang từng bước chuyển đổi sang mô hình hiện đại, thông minh, hội nhập. Quá trình này mở ra cơ hội nâng cao chất lượng đào tạo cán bộ, sĩ quan quân đội, vừa đặt ra thách thức trong việc mâu thuẫn giá trị, nguy cơ hình thức hóa trong giáo dục.

Trong các nhà trường quân đội, thế hệ trẻ đang trở lực lượng tạo nên những chuyển biến rõ nét về hệ giá trị trong môi trường giáo dục quân sự. Văn hóa giáo dục quân sự hiện nay đòi hỏi sự linh hoạt,

nhân văn, kết hợp giữa rèn luyện giá trị truyền thống của quân đội với khuyến khích cá nhân phát triển năng lực chủ động, sáng tạo trong thực hiện nhiệm vụ.

Bối cảnh xã hội Việt Nam đương đại là một không gian động lực đa chiều, hội tụ cơ hội và thách thức. Bối cảnh này vừa thúc đẩy quá trình hiện đại hóa, hội nhập vừa tạo ra áp lực thay đổi hệ giá trị, mô hình giáo dục và môi trường văn hóa.

2.2.3. Bối cảnh đặc thù của Quân đội nhân dân Việt Nam

Khác với hệ thống giáo dục dân sự, các nhà trường quân đội ra đời từ chiến trường, trưởng thành trong thử thách và được tôi luyện qua các cuộc kháng chiến. Việc thành lập các cơ sở đào tạo như Học viện Kỹ thuật Quân sự (1966), Học viện Chính trị (1951), Trường Sĩ quan Pháo binh (1957) gắn liền với nhiệm vụ giải phóng dân tộc và xây dựng quân đội trong từng giai đoạn lịch sử. Bối cảnh lịch sử - truyền thống là “mạch nguồn văn hóa” đảm bảo tính ổn định và liên tục cho văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội.

Bên cạnh đó, bối cảnh chức năng, nhiệm vụ và yêu cầu xây dựng quân đội trong giai đoạn mới chi phối toàn bộ mô hình văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội, in dấu trong mục tiêu, nội dung và phương pháp giáo dục quân sự, đồng thời tác động toàn diện đến cấu trúc giá trị và bản sắc văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội.

Bối cảnh chính trị, tư tưởng là yếu tố nổi bật góp phần tạo nên sắc thái riêng biệt của văn hóa giáo dục quân sự. Quá trình hình thành và phát triển của các nhà trường quân đội gắn liền với bản chất cách mạng của Quân đội nhân dân Việt Nam. Nhà trường quân đội là thiết chế chính trị - tư tưởng đặc thù của Đảng ở lĩnh vực quốc phòng, nơi đào tạo và rèn luyện lực lượng vũ trang cách mạng, trung thành tuyệt đối với Đảng, Nhà nước, Tổ quốc và Nhân dân, khẳng định vị thế đặc thù của giáo dục quân sự trong sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc.

Bối cảnh thể chế - tổ chức quân đội tạo ra “môi trường văn hóa giáo dục” đặc thù. Cơ chế vận hành và mô hình tổ chức của nhà

trường quân đội khác biệt căn bản với các cơ sở giáo dục dân sự, tạo nên tính độc đáo của văn hóa giáo dục quân sự. Đó là các giá trị văn hóa không chỉ được giáo dục, tuyên truyền mà được chuyển hóa thành quy định, luật lệ, mệnh lệnh quân sự để duy trì sự thống nhất, ổn định và liên tục của văn hóa, qua đó khẳng định rõ chức năng định hướng và bảo toàn bản sắc văn hóa quân sự của nhà trường.

Văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội là một hiện tượng văn hóa đặc thù, được hình thành và phát triển trong điều kiện chính trị - xã hội - quân sự cụ thể của đất nước, chịu sự chi phối đa chiều của các yếu tố lịch sử, chính trị, xã hội, tổ chức và bối cảnh toàn cầu hóa.

Chương 3

NHẬN DIỆN VĂN HOÁ GIÁO DỤC TRONG NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN VIỆT NAM HIỆN NAY

3.1. THANG BẬC GIÁ TRỊ VĂN HÓA

Thang bậc giá trị văn hóa giáo dục quân sự hiện nay vừa bám rễ sâu vào truyền thống dân tộc, quân đội, vừa mở rộng để tiếp thu yếu tố thời đại, tạo nên nền tảng tinh thần vững chắc định hướng cho mọi hoạt động giáo dục - đào tạo. Đây chính là “hồn cốt” của văn hóa nhà trường, đảm bảo cho mỗi thế hệ học viên tốt nghiệp đều mang theo hành trang giá trị chung, góp phần duy trì sức mạnh và bản sắc của Quân đội nhân dân Việt Nam trong giai đoạn mới.

3.1.1. Giá trị hiếu học và tôn sư trọng đạo

Giá trị hiếu học và tôn sư trọng đạo là thước đo chất lượng và chiều sâu văn hóa giáo dục quân sự. Trong nhà trường quân đội, hiếu học là biểu hiện của trách nhiệm công dân - người lính, của lý tưởng phụng sự Tổ quốc và phục vụ nhân dân thông qua tri thức. Tôn sư trọng đạo không đơn thuần là nét văn hóa ứng xử thầy - trò, mà còn là

cơ chế điều tiết hành vi giúp duy trì trật tự tôn ti, kỷ cương, từ đó, học viên điều chỉnh bản thân theo mô hình người quân nhân mẫu mực. Các giá trị này đang được duy trì vững chắc, tạo cầu nối giữa văn hóa giáo dục quân sự với văn hóa giáo dục dân tộc trong nhà trường quân đội.

3.1.2. Giá trị văn hóa “Bộ đội Cụ Hồ”

Đây là hệ giá trị đặc thù của quân đội, vừa mang tính truyền thống (trung hiếu, kỷ luật, đoàn kết) vừa được bổ sung những yêu cầu thời đại mới (đổi mới, sáng tạo, hội nhập quốc tế). Hệ giá trị này định hướng hành vi và lối sống của cán bộ, giảng viên, học viên, đồng thời là kim chỉ nam để các nhà trường quân đội thiết kế chương trình giáo dục, rèn luyện đạo đức, lối sống cho quân nhân.

3.1.3. Giá trị riêng của mỗi nhà trường

Mỗi nhà trường quân đội xác lập hệ giá trị riêng gắn với sứ mạng đào tạo, triết lý giáo dục và lịch sử phát triển. Đây là lớp giá trị thể hiện tính tự chủ văn hóa, là nền móng xây dựng thương hiệu văn hóa nhà trường trong môi trường quân sự. Sự phân hóa giá trị là minh chứng cho tính thống nhất ở giá trị của quân đội, dân tộc, nhưng đa dạng ở sắc thái văn hóa riêng của từng cơ sở đào tạo.

3.2. NHÂN CÁCH VĂN HÓA

3.2.1. Nhân cách văn hóa giảng viên quân đội

Giảng viên quân đội không chỉ là người thầy truyền thụ kiến thức mà còn vừa là người Đảng viên, sĩ quan, người cán bộ chỉ huy vừa là đồng chí, đồng đội của học viên trong chiến đấu, huấn luyện, diễn tập. Do vậy, nhân cách văn hóa của họ mang sắc thái kép: vừa phải đáp ứng các chuẩn mực nghề giáo, vừa phải thể hiện được phẩm chất của “Bộ đội Cụ Hồ”. Bên cạnh đó, giảng viên các nhà trường khác nhau có thể mang riêng phản ánh sắc thái chuyên môn và môi trường đào tạo kỹ thuật - chính trị - tác chiến.

3.2.2. Nhân cách văn hóa cán bộ quản lý

Cán bộ quản lý học viên đảm nhiệm vai trò là “người thầy thứ hai” giữ vai trò trung tâm trong việc hình thành thói quen, nếp sống, kỷ luật của học viên trong đời sống sinh hoạt hằng ngày. Họ không

chỉ là những người tổ chức, giám sát quy trình mà còn là những người dẫn dắt, đồng hành với học viên trong quá trình học tập, rèn luyện tại nhà trường. Do đó, tác phong của Cán bộ quản lý học viên đảm bảo vừa kỷ luật - nguyên tắc vừa mang tính nhân văn - linh hoạt. Họ vừa thực thi nghiêm mệnh lệnh quân sự, vừa là nhà sư phạm truyền cảm hứng. Đây chính là nét độc đáo của môi trường quân sự: quá trình quản lý con người gắn chặt với huấn luyện kỷ luật, nhưng đồng thời cũng là quá trình giáo dục nhân cách.

3.2.3. Nhân cách văn hóa học viên quân đội

Học viên quân đội hiện nay đã và đang hình thành nhân cách người sĩ quan tương lai khá toàn diện. So với sinh viên dân sự, những phẩm chất nổi bật của học viên bao gồm: tinh thần chính trị vững vàng, sẵn sàng hy sinh vì Tổ quốc; trách nhiệm cao với đồng đội và tập thể; ý thức chấp hành kỷ luật nghiêm minh và tuân thủ mệnh lệnh.

3.3. THỰC HÀNH VĂN HÓA GIÁO DỤC

3.3.1. Hoạt động dạy - học, nghiên cứu khoa học

Nội dung, chương trình giảng dạy ở nhà trường quân đội được xây dựng theo hướng toàn diện và tích hợp cao, vừa đào tạo kiến thức chuyên môn phù hợp chức danh vừa rèn luyện phẩm chất chính trị, đạo đức cách mạng. Trong đó, nội dung giáo dục chính trị - đạo đức đặt lên hàng đầu, tiếp đến là giáo dục chuyên môn, tri thức, năng lực lãnh đạo, chỉ huy, giáo dục pháp luật, giáo dục thể chất, giáo dục thẩm mỹ. Điều này cho thấy bản chất của văn hóa giáo dục ở nhà trường quân đội mang tính định hướng cao. Phương pháp và hình thức dạy - học đang được đổi mới theo xu hướng hiện đại. Hoạt động nghiên cứu khoa học có xu hướng gắn với thực tiễn và ứng dụng, khẳng định vai trò trung tâm tri thức trong giáo dục quân sự của các nhà trường.

3.3.2. Hoạt động giáo dục chính trị, tư tưởng

Giáo dục chính trị - tư tưởng và các hoạt động phong trào ý nghĩa được tổ chức rất bài bản với nội dung, hình thức, phương pháp

giáo dục phong phú, góp phần giáo dục học viên trở thành những cán bộ, sĩ quan có bản lĩnh chính trị vững vàng, sẵn sàng chiến đấu bảo vệ Tổ quốc.

3.3.3. Hoạt động huấn luyện, rèn luyện quân sự

Hoạt động huấn luyện, rèn luyện quân sự được chú trọng, không chỉ là sinh hoạt, học tập, rèn luyện mà là một hệ thống thực hành văn hóa, tái hiện và truyền thụ giá trị cốt lõi của quân đội. Môi trường huấn luyện quân sự khắc nghiệt góp phần hình thành nền văn hóa giáo dục đặc thù, tạo nên phong cách, tác phong người sĩ quan tương lai: vừa kỷ luật, nghiêm cẩn, vừa chủ động, sáng tạo, linh hoạt.

3.3.4. Hoạt động phong trào văn hóa, văn nghệ, thể thao

Các hoạt động phong trào văn hóa, văn nghệ, thể thao trong nhà trường quân đội được tổ chức rất phong phú, gắn với các ngày lễ, ngày kỷ niệm, các đợt thi đua, qua đó tạo không khí vui tươi, phấn khởi, giáo dục truyền thống yêu nước và lý tưởng cách mạng. Đây là “chất xúc tác” văn hóa, góp phần quan trọng trong xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh, phong phú, gắn kết tập thể và nuôi dưỡng đời sống tinh thần cho cán bộ, giảng viên, học viên cả bề rộng và chiều sâu.

3.4. YẾU TỐ NGOẠI HIỆN GIÁO DỤC

Yếu tố ngoại hiện trong nhà trường quân đội đã và đang là “chất keo” gắn kết truyền thống với hiện tại. Các yếu tố không gian kiến trúc, logo, khẩu hiệu, lễ nghi, quân phục, không gian sư phạm - quân sự đóng vai trò chuyển hóa các giá trị văn hóa quân sự. Các yếu tố này tuy “mắt thấy tai nghe” hàng ngày, nhưng tác động đến chiều sâu, thấm vào tiềm thức mỗi quân nhân, góp phần rèn luyện thói quen, tác phong, củng cố niềm tin vào giá trị cốt lõi. Đây là phần nổi để truyền tải và củng cố phần chìm là các giá trị, niềm tin.

CHƯƠNG 4

BÀN LUẬN VỀ VĂN HÓA GIÁO DỤC TRONG NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN VIỆT NAM HIỆN NAY

4.1. XÂY DỰNG HỆ GIÁ TRỊ VĂN HÓA TRONG NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI HIỆN NAY

4.1.1. Vấn đề giữ gìn, phát huy giá trị văn hóa “Bộ đội Cụ Hồ” trong nhà trường quân đội hiện nay

Để đáp ứng yêu cầu xây dựng quân đội “cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại”, mục tiêu quan trọng của giáo dục quân sự là nuôi dưỡng, phát triển hình mẫu nhân cách “Bộ đội Cụ Hồ” nhằm tạo ra lớp quân nhân kế cận vừa hồng vừa chuyên, đủ phẩm chất, năng lực hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ bảo vệ và xây dựng Tổ quốc trong tình hình mới. Vì vậy, việc giữ gìn, lan tỏa và phát huy giá trị “Bộ đội Cụ Hồ” trong môi trường sư phạm quân sự là vấn đề trọng tâm, nền tảng của văn hóa giáo dục quân đội hiện nay.

Trong những năm qua, giá trị “Bộ đội Cụ Hồ” giữ vị trí trung tâm, được khẳng định rõ trong mục tiêu đào tạo, chương trình giáo dục chính trị, tư tưởng và quy định xây dựng môi trường văn hóa. Tuy nhiên, trong bối cảnh toàn cầu hóa, hiện đại hóa và tác động mạnh mẽ của kinh tế thị trường, quá trình chuyển đổi số, thực trạng phát huy giá trị này trong nhà trường quân đội bộc lộ những vấn đề đáng chú ý như: nguy cơ “hình thức hóa” và “ngghi lễ hóa”; biến đổi hệ quy chiếu giá trị của một bộ phận học viên; khoảng cách giữa thực tế và nêu gương ở cán bộ, giảng viên; thách thức trong việc dung hòa giữa giữ gìn bản sắc văn hóa Bộ đội Cụ Hồ và thích ứng với những chuẩn mực nghề nghiệp mới; chiến lược “diễn biến hòa bình”, “phi chính trị hóa” của các thế lực thù địch.

Do đó, việc giữ gìn và phát huy các giá trị này trong nhà trường quân đội cần được triển khai như một quá trình có tính định hướng, đồng bộ và lâu dài.

Thứ nhất, chuyển mạnh từ giáo dục giá trị mang tính truyền thụ sang giáo dục trải nghiệm văn hóa.

Thứ hai, xây dựng nhà trường quân đội như một hệ sinh thái văn hóa thống nhất.

Thứ ba, lấy nhân cách văn hóa của đội ngũ cán bộ, giảng viên làm trung tâm của quá trình phát huy giá trị.

Thứ tư, tái tạo và hiện đại hóa các giá trị văn hóa Bộ đội Cụ Hồ trong bối cảnh mới.

Thứ năm, tăng cường năng lực “tự đề kháng văn hóa” cho cán bộ, giảng viên, học viên.

4.1.2. Vấn đề xây dựng giá trị văn hóa truyền thống và hiện đại, thống nhất và đa dạng trong nhà trường quân đội hiện nay

Bên cạnh đó, mâu thuẫn giữa tính truyền thống - hiện đại, thống nhất - đa dạng trong hệ giá trị đòi hỏi nhà trường phải vừa kiên định với những giá trị cốt lõi, chuẩn mực nền tảng của giáo dục quân sự, coi đó là “hòn cốt” trường tồn của nhà trường quân đội đồng thời điều chỉnh cách thể hiện, truyền thụ, linh hoạt tiếp thu giá trị mới sao cho phù hợp với thời đại.

Một số khuyến nghị xây dựng giá trị văn hóa kết hợp hài hòa giữa truyền thống - hiện đại, thống nhất và đa dạng: Xây dựng một thang bậc giá trị văn hóa giáo dục thống nhất nhưng đa dạng phù hợp với đặc thù từng nhà trường, làm nền tảng định hướng tư tưởng, đạo đức, hành vi cho mọi chủ thể giáo dục, có khả năng thích ứng với bối cảnh hiện đại hóa, toàn cầu hóa và chuyển đổi số. Cụ thể: Chuẩn hóa hệ giá trị cốt lõi và giá trị đặc thù của từng nhà trường; Tăng cường

giáo dục giá trị bằng phương pháp tích hợp trong mọi hoạt động; Xây dựng hệ thống giá trị mở và thích ứng trong thời đại chuyển đổi số.

4.2. PHÁT TRIỂN NHÂN CÁCH VĂN HÓA CHỦ THỂ TRONG NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI

4.2.1. Hiện tượng lệch chuẩn của chủ thể văn hóa trong nhà trường quân đội hiện nay

Dưới tác động mạnh mẽ của mặt trái cơ chế thị trường và hội nhập quốc tế, hiện tượng lệch chuẩn đạo đức đã được ghi nhận ở nhà trường quân đội, ảnh hưởng tiêu cực đến môi trường văn hóa sư phạm vốn đề cao tính khuôn mẫu và gương mẫu. Đây là thực trạng đáng lo ngại, bởi nó đi ngược lại các chuẩn mực văn hóa quân sự vốn coi trọng tính kỷ luật, danh dự và phẩm chất “Bộ đội Cụ Hồ”. Việc nhận diện và chấn chỉnh những lệch chuẩn văn hóa, đạo đức trong nhà trường quân đội là vấn đề cấp bách nhằm giữ vững môi trường giáo dục lành mạnh, chuẩn mực.

Để chấn chỉnh hiện tượng lệch chuẩn, vấn đề trọng tâm là chuyển hóa thành công hệ giá trị, chuẩn mực từ tầm nguyên tắc, khẩu hiệu thành tình cảm, niềm tin, hành vi, thái độ hàng ngày của họ trong môi trường sư phạm - quân sự hiện đại. Vấn đề chuyển hóa giá trị đặt ra yêu cầu phải nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện, kết hợp chặt chẽ giữa “dạy chữ, dạy nghề” với “dạy người”. Môi trường sư phạm - quân sự phải thực sự trở thành “lò luyện” nhân cách, nơi giá trị được sống động hóa trong mọi hoạt động.

4.2.2. Khuyến nghị giải pháp phát triển nhân cách văn hóa của chủ thể giáo dục trong nhà trường quân đội

Trọng tâm của giải pháp này thể hiện ở các nội dung: Phát huy vai trò nêu gương của đội ngũ cán bộ, giảng viên; Khơi dậy tinh thần tự giáo dục, tự rèn luyện của học viên.

Phát triển nhân cách văn hóa cho chủ thể giáo dục quân sự nhằm mục tiêu hình thành đội ngũ nhà giáo quân đội mẫu mực và thể hệ học viên sĩ quan có nhân cách văn hóa tiêu biểu, coi con người

vừa là trung tâm, vừa là động lực của quá trình phát triển văn hóa giáo dục. Điều này đòi hỏi xây dựng phẩm chất, năng lực văn hóa cho cả người dạy và người học, bảo đảm mỗi cá nhân trong hệ thống nhà trường đều tự giác, tích cực thực hiện sứ mệnh truyền tải và kế thừa văn hóa.

4.3. NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG DẠY - HỌC, NGHIÊN CỨU KHOA HỌC, ĐẨY MẠNH XÂY DỰNG NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI THÔNG MINH

4.3.1. Nâng cao chất lượng dạy - học và nghiên cứu khoa học trong nhà trường quân đội

Nhà trường quân đội có tính “kép” - vừa là cơ sở giáo dục đào tạo, vừa là đơn vị quân đội. Vì vậy, học viên phải thực hiện đồng thời nhiệm vụ học tập kiến thức vừa rèn luyện quân sự, chấp hành kỷ luật quân đội nghiêm ngặt. Môi trường kỷ luật cao rèn luyện học viên trưởng thành, nhưng cũng đồng nghĩa thời gian tự học, tự do sáng tạo của học viên bị hạn chế.

Bên cạnh đó, mục tiêu giáo dục quân sự đòi hỏi sự toàn diện. Nội dung, chương trình đào tạo tích hợp nhiều nội dung khiến khối lượng học tập rất lớn gây nên áp lực học tập cho học viên. Do đó, vấn đề đặt ra là phải điều chỉnh nội dung, chương trình giáo dục theo hướng tinh giản, hiện đại, thiết thực, tăng thời lượng thực hành, tự học và trải nghiệm sáng tạo; đẩy mạnh cải tiến phương pháp giảng dạy theo hướng hiện đại, lấy người học làm trung tâm, chú trọng dạy cách học, cách tư duy, kỹ năng tự nghiên cứu để những giá trị cốt lõi của giáo dục hiện đại thật sự được triển khai hiệu quả.

Trong bối cảnh chuyển đổi số, toàn cầu hóa, nhà trường quân đội cần đổi mới toàn diện, đồng bộ các hoạt động giáo dục với trọng tâm là lấy người học làm trung tâm, tích hợp giá trị - kỹ năng - tri thức, cụ thể: Cơ cấu lại chương trình đào tạo, tích hợp nội dung giá trị và kỹ năng; Đổi mới phương pháp dạy học, phát huy tính chủ động sáng tạo của người học; Thúc đẩy hoạt động nghiên cứu khoa học và sáng tạo.

4.3.2. ĐẨY MẠNH XÂY DỰNG “NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI THÔNG MINH”

Mô hình “nhà trường thông minh” tạo ra hệ sinh thái giáo dục số kết nối người học - người dạy - cán bộ quản lý trên không gian mạng, cho phép dạy - học linh hoạt mọi lúc mọi nơi, cá thể hóa việc học và học tập suốt đời. Tuy nhiên, triển khai đồng bộ chuyển đổi số là một thách thức văn hóa không nhỏ đối với các nhà trường. Một số vấn đề nổi cộm vẫn tồn tại như: Cơ sở hạ tầng kỹ thuật thiếu trang bị hiện đại và chưa được đầu tư đồng bộ; Đội ngũ giảng viên và cán bộ quản lý còn hạn chế về năng lực số, cần được đào tạo kỹ năng công nghệ; Chuyển đổi số và xây dựng nhà trường thông minh đặt ra vấn đề đổi mới phương pháp giảng dạy, thay đổi văn hóa dạy - học truyền thống.

Xây dựng nhà trường thông minh không chỉ là yêu cầu về trang bị kỹ thuật, mà còn là quá trình chuyển đổi mô hình tổ chức, phương pháp quản lý và văn hóa nhà trường. Để hiện thực hóa mục tiêu này, cần triển khai giải pháp mang tính tổng thể sau: Hoàn thiện hạ tầng công nghệ thông tin và nền tảng quản trị thông minh; Ứng dụng công nghệ số trong giảng dạy, huấn luyện và truyền thông văn hóa; Đào tạo nguồn nhân lực có “năng lực số” và xây dựng văn hóa số trong nhà trường.

4.4. PHÁT HUY GIÁ TRỊ NGOẠI HIỆN VĂN HÓA TRONG NHÀ TRƯỜNG QUÂN ĐỘI

4.4.1. Thách thức trong việc phát huy giá trị ngoại hiện văn hóa trong nhà trường quân đội

Thực trạng hiện nay cho thấy có sự thiếu nhất quán, biểu hiện hình thức và khoảng cách giữa “vô biểu tượng” và “lỗi giá trị” ở một số nhà trường quân đội. Vấn đề đặt ra là cần đổi mới công tác giáo dục truyền thống trong nhà trường: làm mới các nghi lễ, lễ hội bằng hình thức sinh động hơn; lồng ghép công nghệ, nghệ thuật để truyền tải thông điệp một cách hấp dẫn; giải thích rõ ý nghĩa lịch sử,

văn hóa đằng sau mỗi nghi thức. Bên cạnh đó, việc đầu tư xây dựng không gian văn hóa riêng giúp thế hệ trẻ cảm nhận được dấu ấn truyền thống trong cuộc sống hàng ngày, từ đó truyền cảm hứng tự hào và mong muốn kế thừa, phát huy ở mỗi quân nhân.

4.4.2. Khuyến nghị giải pháp phát huy giá trị ngoại hiện văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội

Thiết kế lại biểu tượng, logo, khẩu hiệu, cảnh quan văn hóa theo hướng vừa hiện đại, thẩm mỹ, vừa giữ nguyên bản sắc quân sự và đặc trưng riêng của từng trường. Phát triển không gian học đường quân sự. Xây dựng “bản sắc số” của từng nhà trường. Tăng cường truyền thông tích cực về hình mẫu người học, giảng viên văn hóa, không gian học đường trên nền tảng số. Ban hành quy chuẩn văn hóa học đường quân đội dưới sự chỉ đạo của Tổng cục Chính trị; Tổ chức hội thảo, cuộc thi sáng tạo biểu tượng nhà trường quân đội theo định hướng chuẩn hóa nhưng có không gian thể hiện bản sắc riêng. Nhà trường nên thường xuyên tổ chức triển lãm ảnh, di tích lưu niệm, công trình ghi dấu lịch sử đơn vị trong khuôn viên.

KẾT LUẬN

Văn hóa giáo dục trong nhà trường Quân đội nhân dân Việt Nam là một hiện tượng văn hóa đặc thù, vừa phản ánh những giá trị truyền thống tốt đẹp của văn hóa dân tộc và văn hóa quân sự, vừa thể hiện sắc thái riêng của mỗi nhà trường. Văn hóa giáo dục quân sự kiến tạo môi trường sư phạm kiểu mẫu, bồi dưỡng, hình thành nhân cách quân nhân cách mạng, xây dựng bản sắc nhà trường quân đội, nâng cao chất lượng giáo dục- đào tạo và phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao phục vụ sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc.

Luận án đã tổng quan tình hình nghiên cứu, hệ thống hóa những vấn đề lý luận cốt lõi về văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội, làm rõ khái niệm, cấu trúc, vai trò, xác lập khung phân tích gồm bốn thành tố: (1) hệ giá trị, (2) nhân cách văn hóa của các chủ thể, (3) thực hành văn hóa giáo dục (4) yếu tố ngoại hiện. Khung phân tích này được triển khai để khảo sát thực tiễn tại ba nhà trường tiêu biểu: Học viện Kỹ thuật quân sự, Học viện Chính trị và Trường Sĩ quan Pháo binh.

Trên cơ sở phân tích thực trạng, luận án bàn luận về văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội thông qua nhận diện vấn đề đặt ra và đưa ra khuyến nghị giải pháp phát triển văn hóa giáo dục quân sự nhằm phát huy hệ giá trị bền vững, phát triển nhân cách văn hóa, đổi mới hoạt động giáo dục, phát huy yếu tố ngoại hiện.

Văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội hiện nay vẫn là “mạch nguồn” bền bỉ hun đúc nhân cách người quân nhân cách mạng. Văn hóa giáo dục nếu được phát huy đúng hướng sẽ là đòn bẩy chiến lược để xây dựng nhà trường quân đội thông minh, chính quy, mẫu mực, hiện đại, xây dựng quân đội cách mạng, chính quy, tinh nhuệ, hiện đại, đáp ứng yêu cầu xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

**DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ
LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN**

1. Nguyễn Thị Minh Thu (2022), “Giải pháp xây dựng môi trường văn hóa ở Trường Sĩ quan Pháo binh”, *Tạp chí Văn hóa nghệ thuật*, số 515, tr.29-33.
2. Nguyễn Thị Minh Thu (2023), “Một số vấn đề lý luận chung về văn hóa giáo dục”, *Tạp chí Nghiên cứu dân tộc*, Số. 4, tr.41-47.
3. Nguyễn Thị Minh Thu (2024), “Một số yếu tố tác động đến văn hóa giáo dục trong nhà trường quân đội”, *Tạp chí Nghiên cứu dân tộc*, Số 1, tr.68 - 74.
4. Nguyễn Thị Minh Thu (2025), “Vai trò của nghi lễ trong nhà trường quân đội nhân dân Việt Nam hiện nay”, *Tạp chí Văn hóa nghệ thuật*, Số. 624, tr.77 - 81.